A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (harmadik tanács)

2012. június 21.*

„Joghatóság és határozatok végrehajtása polgári és kereskedelmi ügyekben — 44/2001/EK rendelet — Időbeli hatály — A végrehajtás szerinti állam Európai Unióhoz való csatlakozását megelőzően hozott határozat végrehajtása”

A C-514/10. sz. ügyben,

az EUMSZ 267. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet a Nejvyšší soud (Cseh Köztársaság) a Bírósághoz 2010. november 2-án érkezett, 2010. október 13-i határozatával terjesztett elő az előtte

a **Wolf Naturprodukte GmbH**

és

a **SEWAR spol. s. r. o**.

között folyamatban lévő eljárásban,

A BÍRÓSÁG (harmadik tanács),

tagjai: K. Lenaerts tanácselnök, J. Malenovský, R. Silva de Lapuerta, G. Arestis és D. Šváby (előadó) bírák,

főtanácsnok: P. Cruz Villalón,

hivatalvezető: A. Calot Escobar,

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

– a cseh kormány képviseletében M. Smolek és J. Vláčil, meghatalmazotti minőségben,

– a német kormány képviseletében T. Henze, meghatalmazotti minőségben,

– a lett kormány képviseletében M. Borkoveca és A. Nikolajeva, meghatalmazotti minőségben,

– az Európai Bizottság képviseletében A.-M. Rouchaud-Joët és M. Šimerdová, meghatalmazotti minőségben,

a főtanácsnok indítványának a 2012. február 2-i tárgyaláson történt meghallgatását követően,

meghozta a következő

* Az eljárás nyelve: cseh.

Ítéletet

1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, 2000. december 22-i 44/2001/EK tanácsi rendelet (HL L 12., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 19. fejezet, 4. kötet, 42. o.) 66. cikkének értelmezésére vonatkozik.

2 A kérelmet a grazi (Ausztria) székhelyű Wolf Naturprodukte GmbH (a továbbiakban: Wolf Naturprodukte) és a šanovi (Cseh Köztársaság) székhelyű SEWAR spol. s. r. o. (a továbbiakban: SEWAR) között az Ausztriában hozott határozat Cseh Köztársaságban való elismerése és végrehajtása tárgyában folyamatban lévő jogvita keretében terjesztették elő.

Jogi háttér

Az uniós jog

3 A 44/2001 rendelet (5) preambulumbekezdése kimondja:

„A tagállamok a Szerződés 293. cikkének negyedik francia bekezdése alapján eljárva 1968. szeptember 27-én megkötötték a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról és a bírósági határozatok végrehajtásáról szóló Brüsszeli Egyezményt [HL 1972. L 299., 32. o.], amelyet az új tagállamok csatlakozási egyezményei módosítottak (a továbbiakban a »Brüsszeli Egyezmény«). A tagállamok és az EFTA államok 1988. szeptember 16-án megkötötték a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról és a bírósági határozatok végrehajtásáról szóló Luganói Egyezményt [HL L 319., 9. o.], amely az 1968-as Brüsszeli Egyezménnyel párhuzamos egyezmény. Ezen egyezmények felülvizsgálatát elvégezték és a Tanács jóváhagyta a felülvizsgált szövegek tartalmát. Az említett felülvizsgálat során elért eredmények folyamatosságát biztosítani kell.”

4 A rendelet (19) preambulumbekezdésének szövege a következő:

„Biztosítani kell a Brüsszeli Egyezmény és e rendelet közötti folytonosságot, ennek érdekében átmeneti rendelkezéseket kell megállapítani. Ugyanez a folytonossági követelmény vonatkozik a Brüsszeli Egyezménynek az Európai Közösségek Bírósága általi értelmezésére is, és az e rendelet hatályba lépésekor folyamatban lévő ügyekben is az 1971-es Jegyzőkönyvet kell alkalmazni.”

5 A 44/2001 rendelet 4. cikkének (1) bekezdése így rendelkezik:

„Ha az alperes nem rendelkezik lakóhellyel valamely tagállamban, valamennyi tagállam bíróságainak joghatóságát a 22. és 23. cikk alapján az adott tagállam joga határozza meg.”

6 E rendelet 26. cikke kimondja:

„(1) Amennyiben a valamely tagállamban lakóhellyel rendelkező alperes ellen másik tagállam bíróságán indítanak peres eljárást, és az alperes a bíróság előtt nem jelenik meg, a bíróság hivatalból megállapítja joghatóságának hiányát, kivéve, ha e rendelet rendelkezései alapján joghatósággal rendelkezik.

(2) A bíróság mindaddig felfüggeszti az eljárást, amíg meg nem bizonyosodik arról, hogy az alperes a védelméről történő gondoskodáshoz megfelelő időben kézhez vehette az eljárást megindító iratot vagy azzal egyenértékű iratot, illetve valamennyi szükséges intézkedést megtették ennek érdekében.

[…]”

7 Az említett rendelet 66. cikke értelmében:

(1) E rendelet kizárólag a hatálybalépését követően indított eljárásokra, és alaki követelményeknek megfelelően elkészített vagy közokiratként nyilvántartásba vett okiratokra alkalmazható.(2)

Ha azonban a származási tagállamban folyó eljárást e rendelet hatálybalépését megelőzően indították, a hatálybalépést követően hozott határozatot a III. fejezetnek megfelelően kell elismerni és végrehajtani,

a) amennyiben a származási tagállamban folyó eljárást a Brüsszeli vagy a Luganói Egyezménynek mind a származási tagállamban, mind a címzett tagállamban történő hatálybalépését követően indították;

b) minden más esetben, ha a joghatóság a II. fejezet vagy a származási tagállam és a címzett tagállam között megkötött, az eljárás megindításának időpontjában hatályos egyezmény szabályaival összhangban lévő szabályokon alapul.”

8 Ugyanezen rendelet 76. cikke a következőképpen rendelkezik:

„Ez a rendelet 2002. március 1-jén lép hatályba.

Ez a rendelet teljes egészében kötelező és közvetlenül alkalmazandó a tagállamokban az Európai Közösséget létrehozó szerződésnek megfelelően.”

A cseh jog

9 A nemzetközi magánjogról és annak eljárási szabályairól szóló 97/1963. sz. törvény (a továbbiakban: NMESZ) 37. cikkének (1) bekezdése szerint „[a] cseh bíróságok a vagyonjogi jogvitákban akkor rendelkeznek joghatósággal, ha joghatóságuk a cseh jogszabályok értelmében fennáll”.

10 Az NMSZ 63. cikke szerint:

„A valamely külföldi állam igazságszolgáltatási szervei által az 1. cikkben felsorolt ügyekben hozott határozatok […] a Cseh Köztársaság területén annyiban hatályosak, amennyiben a hatáskörrel rendelkező külföldi hatóságok igazolják, hogy azok jogerőssé váltak, és amennyiben azokat a cseh hatóságok elismerték.”

11 Az említett törvény 64. cikke értelmében:

„A külföldi határozat nem ismerhető el, illetve nem hajtható végre, ha:

[…]

c) a felet, akivel szemben a határozat elismerését kérik, a külföldi hatóság eljárása során megfosztották az eljárásban történő megfelelő részvétel lehetőségétől, különösen, ha az idézést vagy az eljárást megindító iratot részére személy szerint nem kézbesítették, illetve ha az eljárást megindító iratot az alperes részére személy szerint nem kézbesítették;

[…]

e) nem biztosítanak viszonosságot; nem szükséges a viszonosság fennállása, amennyiben a külföldi bírósági határozat nem cseh állampolgár vagy cseh jogi személy ellen irányul.”

Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés

12 2003. április 15-én hozott ítéletével a polgári ügyekben illetékes regionális bíróság, a Landesgericht für Zivilrechtssachen Graz (grazi regionális bíróság; Ausztria) a SEWAR spol. s. r. o.-t arra kötelezte, hogy fizesse meg a Wolf Naturprodukte vele szemben fennálló követelését.

13 2007. május 21-én a Wolf Naturprodukte keresetet terjesztett elő az Okresní soud ve Znojmě (znojmi kerületi bíróság; Cseh Köztársaság) előtt, amelyben a 44/2001 rendelet rendelkezései alapján kérte egyrészt e határozatnak a Cseh Köztársaságban való végrehajthatóvá nyilvánítását, másrészt pedig e célból a végrehajtás – különösen a SEWAR vagyontárgyaira történő – elrendelését.

14 Az Okresní soud ve Znojmě 2007. október 25-i határozatával elutasította e kérelmet azzal az indokolással, hogy a 44/2001 rendelet a Cseh Köztársaságra csak annak az Európai Unióhoz való csatlakozása, vagyis 2004. május 1-je óta kötelező. Az NMESZ alapján e bíróság kimondta, hogy a Landesgericht für Zivilrechtssachen Graz által hozott határozat elismeréséhez és végrehajtásához szükséges feltételek nem teljesülnek. Megállapította, hogy egyrészt mulasztási határozatról volt szó, és hogy a bírósági eljárás adataiból arra lehetett következtetni, hogy a SEWAR-t megfosztották az ezen eljárásban történő tényleges részvétel lehetőségétől. Megállapította másrészt, hogy a Cseh Köztársaság és az Osztrák Köztársaság között nem teljesült a viszonosság fennállásának követelménye a határozatok elismerése és végrehajtása vonatkozásában.

15 A Wolf Naturprodukte a határozat ellen fellebbezést nyújtott be a Krajský soud v Brně (brnói regionális bíróság; Cseh Köztársaság) előtt, amely 2008. június 30-i határozatával elutasította a fellebbezést, és helybenhagyta az első fokon hozott határozatot.

16 A Wolf Naturprodukte ezt követően felülvizsgálati kérelmet terjesztett elő a Nejvyšší soud (legfelsőbb bíróság; Cseh Köztársaság) előtt a fellebbezési eljárásban hozott határozat hatályon kívül helyezése iránt, annak megállapítását kérve, hogy a 44/2001 rendelet minden tagállamra nézve a rendelet hatálybalépésének napjától, vagyis 2002. március 1-jétől kötelező.

17 Tekintettel arra, hogy a hivatkozott 66. cikk megfogalmazása nem teszi lehetővé a 44/2001 rendelet időbeli hatályának egyértelmű megállapítását, a Nejvyšší soud az eljárás felfüggesztéséről és előzetes döntéshozatali eljárás keretében az alábbi kérdés Bíróság elé terjesztéséről határozott:

„Úgy kell-e értelmezni a [44/2001] rendelet 66. cikkének (2) bekezdését, hogy e rendelet akkor alkalmazható, ha a határozathozatal időpontjában a rendelet mind a határozatot hozó bíróság helye szerinti államban, mind abban az államban hatályban volt, amelyben a fél az említett határozat elismerését és végrehajtását kérelmezi?”

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésről

18 Kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra keresi a választ, hogy úgy kell-e értelmezni a 44/2001 rendelet 66. cikkének (2) bekezdését, hogy valamely határozat elismerése és végrehajtása szempontjából e rendelet akkor alkalmazható, ha e határozat meghozatalának időpontjában a rendelet mind a származási tagállamban, mind a címzett tagállamban hatályban volt.

19 Először is emlékeztetni kell arra, hogy a 44/2001 rendelet, amely a Dán Királyság kivételével valamennyi tagállam esetében a Brüsszeli Egyezményt váltotta fel, a 76. cikke értelmében 2002. március 1-jén lépett hatályba. Ugyanakkor, ahogy azt a főtanácsnok az indítványa 25. pontjában megállapította, az olyan államokban, amelyek a Cseh Köztársasághoz hasonlóan 2004. május 1-jén csatlakoztak az Unióhoz, a rendelet csak ez utóbbi időpontban lépett hatályba.

20 Észre kell venni, hogy többek között a 44/2001 (19) preambulumbekezdéséből kitűnik, hogy biztosítani kell a Brüsszeli Egyezmény és e rendelet közötti folytonosságot. Ennek érdekében az uniós jogalkotó megállapította többek között az említett rendelet 66. cikkében szereplő átmeneti rendelkezéseket.

21 E rendelet 66. cikkének (1) bekezdése értelmében az említett rendelet rendelkezései kizárólag a hatálybalépését követően indított eljárásokra alkalmazhatók. Ezen elv célja egyszerre szabályozni a bírósági joghatóság kérdését, valamint a bírósági határozatok elismerésére és végrehajtására vonatkozó szabályokat.

22 A 44/2001 rendelet 66. cikkének (2) bekezdése szerint azonban ezen elvtől eltérően, e rendeletnek az e határozatok elismerésére és végrehajtására vonatkozó rendelkezései alkalmazandók az ezen időpont előtt indított eljárásokban az említett rendelet hatálybalépése után hozott határozatokra, mivel a joghatóságra vonatkozó közös szabályok lényegében mindkét érintett államban alkalmazandók voltak, vagy mivel a származási tagállam bírósága joghatóságát a 44/2001 rendelet II. fejezetében foglalt szabályokhoz hasonló szabályokra alapította.

23 A 44/2001 rendelet 66. cikkének sem az (1) bekezdése, sem pedig a (2) bekezdése nem pontosítja azonban, hogy az e rendelet szerinti „hatálybalépés” fogalma, amelyet ugyanazon cikk keretében egységesen kell értelmezni, az említett rendeletnek a bírósági határozat meghozatala szerinti, vagyis a származási államban, vagy abban az államban való hatálybalépésére utal, ahol e rendelet elismerését és végrehajtását kérik, vagyis a címzett államban.

24 E tekintetben meg kell állapítani, hogy a 44/2001 rendelet rendelkezései bizonyítják, hogy szoros kapcsolat áll fenn a rendelet II. fejezetének tárgyát képező, bíróságok joghatóságára vonatkozó szabályok, valamint a III. fejezetének tárgyát képező, a határozatok elismerésére és végrehajtására vonatkozó szabályok között.

25 A 44/2001 rendeletben szereplő joghatósági szabályok, illetve a bírósági határozatok elismerésére és végrehajtására vonatkozó szabályok ugyanis nem elkülönült és önálló egységet alkotnak, hanem szorosan kapcsolódnak egymáshoz. Mint ahogy azt a Bíróság már megállapította, az említett rendelet 33. cikkének (1) bekezdésében előírt egyszerűsített elismerési és végrehajtási rendszert – miszerint az egyik tagállamban hozott határozatot a többi tagállamban külön eljárás nélkül el kell ismerni, és amely főszabály szerint ugyanezen rendelet 35. cikkének (3) bekezdése alkalmazásával azt eredményezi, hogy a származási tagállam bíróságának joghatósága nem vizsgálható felül – a tagállamok közötti kölcsönös bizalom, különösen a megkeresett állam bíróságának a származási állam bírósága iránti bizalma indokolja, figyelemmel különösen a rendelet II. fejezetében előírt közvetlen joghatósági szabályokra (a 2006. február 7-i 1/03. sz. vélemény [EBHT 2006., I-1145. o.] 163. pont).

26 Ahogy azt a Bíróság a Brüsszeli Egyezmény kapcsán hangsúlyozta, amely Egyezmény Bíróság általi értelmezése főszabály szerint a 44/2001 rendeletre is irányadó (lásd ebben az értelemben a C-406/09. sz. Realchemie Nederland ügyben 2011. október 18-án hozott ítélet [EBHT 2011., I-9773. o.] 38. pontját), az eredeti eljárás alperesének nyújtott biztosítékok miatt mutatkozik ezen egyezmény III. címe igen megengedőnek az elismeréssel kapcsolatban (a 125/79. sz. Denilauler-ügyben 1980. május 21-én hozott ítélet [EBHT 1980., 1553. o.] 13. pontja). Az említett Egyezményről P. Jenard által készített jelentés (HL 1979. C 59., 1. o., 46. o.) ugyanis így fogalmaz: „[a] II. címben szereplő igen szigorú joghatósági szabályok és a mulasztó alperesnek a 20. cikkben nyújtott biztosítékok lehetővé tették, hogy az elismerés vagy a végrehajtás iránti kérelem ügyében eljáró bíróságnak ne kelljen a származási bíróság joghatóságát felülvizsgálnia” (a fent hivatkozott 1/03. vélemény 163. pontja).

27 A fentiekből következik, hogy az elismerés és végrehajtás 44/2001 rendelet szerinti egyszerűsített szabályainak alkalmazása – amely szabályok különösen az alperest részesítik védelemben azzal, hogy lehetővé teszik számára a származási tagállamban a javára döntő bírósági határozat gyors, biztos és hatékony végrehajtását – csak akkor igazolható, ha az elismerendő vagy végrehajtandó határozatot ugyanezen rendelet joghatóságra vonatkozó szabályai alapján fogadták el, amely rendelet többek között azzal védi az alperes érdekeit, hogy főszabály szerint csak az említett rendelet 5–7. cikkében foglalt különös joghatósági szabályok értelmében lehet a lakóhelyétől eltérő tagállam bíróságai előtt ellene peres eljárást indítani.

28 Ellenben az olyan helyzetben, mint amilyen az alapeljárás tárgya, ahol az alperes olyan államban rendelkezik lakóhellyel, amely nem volt még az Unió tagja sem a kereset benyújtásának időpontjában, sem pedig a bírósági határozat kihirdetésének időpontjában, és ezért a 44/2001 rendelet alkalmazhatósága szempontjából harmadik államban lakóhellyel rendelkezőnek tekintendő, a felek közötti – a rendeletben előírt és a jelen ítélet 27. pontjában jellemzett – érdekegyensúly többé nincs biztosítva. Ha ugyanis az alperes nem rendelkezik lakóhellyel valamely tagállamban, a bíróság joghatóságát a 44/2001 rendelet 4. cikkének (1) bekezdése értelmében a származási ország törvényei alapján kell meghatározni.

29 Egyébiránt a 44/2001 rendelet tartalmaz néhány olyan eszközt, amelyek a származási állam eredeti eljárása alatt az alperes jogainak védelmét biztosítják, azonban ezen eszközöket csak akkor lehet alkalmazni, ha az alperes az Unió valamely tagállamában rendelkezik lakóhellyel.

30 Következésképpen a 44/2001 rendelet 26. cikkének (1) bekezdése értelmében „[a]mennyiben a valamely tagállamban lakóhellyel rendelkező alperes ellen másik tagállam bíróságán indítanak peres eljárást, és az alperes a bíróság előtt nem jelenik meg, a bíróság hivatalból megállapítja joghatóságának hiányát, kivéve, ha e rendelet rendelkezései alapján joghatósággal rendelkezik”.

31 Ugyanígy a 44/2001 rendelet 26. cikke (2) bekezdéséből következik, hogy a bíróság mindaddig felfüggeszti az eljárást, amíg meg nem bizonyosodik arról, hogy e mulasztó alperes a védelméről történő gondoskodáshoz megfelelő időben kézhez vehette az eljárást megindító iratot vagy azzal egyenértékű iratot, illetve valamennyi szükséges intézkedést megtették ennek érdekében (lásd a C-283/05. sz. ASML-ügyben 2006. december 14-én hozott ítélet [EBHT 2006., I-2041. o.] 30. pontját).

32 E tekintetben meg kell állapítani, hogy az alapeljárásban az előzetes döntésre utaló határozatból kitűnik, hogy az a bírósági határozat, amelynek az elismerését és végrehajtását kérik, mulasztási ítélet, és feltételezhető, hogy az alapeljárás felperese, aki nem részesülhetett a 44/2001 rendelet 26. cikke szerinti védelmi eszközökben – mivel a Cseh Köztársaság még nem csatlakozott az Unióhoz akkor, amikor a származási tagállamban meghozták a határozatot –, meg volt fosztva azon lehetőségtől, hogy hatékonyan részt vegyen a bírósági eljárásban, mivel a határozatot ugyanazon a napon hozták, amikor az eljárást megindító iratot kézbesítették az alperesnek.

33 Következésképpen a 44/2001 rendelet 66. cikkének mind az eredetéből, mind pedig a szerkezetéből és céljából az következik, hogy az e rendelkezés szerinti „hatálybalépés” fogalma alatt azt az időpontot kell érteni, amelytől kezdve e rendelet mindkét érintett tagállamban alkalmazandó.

34 Az előterjesztett kérdésre tehát azt a választ kell adni, hogy a 44/2001 rendelet 66. cikkének (2) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy valamely bírósági határozat elismerése és végrehajtása szempontjából e rendelet akkor alkalmazható, ha e határozat meghozatalának időpontjában a rendelet mind a származási tagállamban, mind a címzett tagállamban hatályban volt.

A költségekről

35 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (harmadik tanács) a következőképpen határozott:

A polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, 2000. december 22-i 44/2001/EK tanácsi rendelet 66. cikkének (2) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy valamely bírósági határozat elismerése és végrehajtása szempontjából e rendelet akkor alkalmazható, ha e határozat meghozatalának időpontjában a rendelet mind a származási tagállamban, mind a címzett tagállamban hatályban volt.

Aláírások